

Naturvernforbundet

#3 - 2015 • 39. årgang

Magasin for medlemmer i
Naturvernforbundet Hordaland
og Møre og Romsdal

kr 50,-

NaturVest

Gode, grønne Bergen
- Visjon for Bergen i 2030

Tema: Valg

Miljøregnskap
s. 11 - 13

Elles kunne eg verta så mett

TEKST

ØYSTEIN FOLDEN,
LEIAR I NATURVERNFORBUNDET
MØRE OG ROMSDAL

Elevane i tredje, sjette og niande klasse i Tingvoll får to skuledagar kvar med Tingvoll museum og kulturmark som ramme og livet i gamle dagar som inspirasjon til å finne svar på vår tid sine utfordringar.

Tingvoll-lia var godt brukande fram til 1950. Jorda er sørvendt og har helling så vatnet renn av. Der kunne ein dyrke det ein trengte. Så snudde det. Då framsteget, traktoren og kunstgjødsla kom, blei garden for bratt. Dei ga opp jordbruket og planta gran på ein del av teigane.

Jorda blei ikkje brattare, men framsteget kravde traktor. Den kunne gjere arbeid fortare, men fiksa ikkje bakkane like godt som hesten. Dermed gjekk jorda ut av matproduksjon.

Elevane lærar noko om skilnaden mellom dei som budde på garden og dei som budde 300 meter lenger bort, på husmannsplassen. I Tingvoll-lia kunne dei leve godt, på Liaslettet var svalten ein del av livet.

I det moderne livet finst det ikkje husmenn og svalt, trur vi. Det er fordi dei fleste av oss har alt vi treng i store mengde. Sjølv dei som faktisk er fattige mellom oss, har mykje meir enn dei som var fattige den gongen. Men i dag er det generelt vi som er dei rike og nokre langt vekk, som vi ikkje kjenner, som er fattige.

Eg vaks sjølv opp då det framleis var vanleg å leike med dyr av konglar. Så eg innlemma dei to yngste klassene i leiken som fanst omtrent på den tida Tingvoll-lia blei lagt ned. Vi fann oss konglar, og så sette vi oss ned for å stikke

pinnar i dei så dei blei til kyr og sauar. Det gjekk med liv og lyst. Så fekk dei spørsmålet: Kven av borna hadde størst bondegard då dei leika, dei frå garden eller husmannsplassen? Svaret blei nok overraskande: Det var ingen skilnad. Her stilte ungane likt. Slik er det ikkje når dette er basert på kjøpeleikar i dag.

Viss vi delar landarealet på kloden vår på alle som bur her, så har kvar av oss eit areal på 22 dekar, tilsvarande tre fotballbanar. Mykje av arealet er skog, fjell og ørken, så det er ikkje så store lappen med dyrkajord på kvar av oss. Det må få konsekvensar. Vi kan ikkje lage bensin av det vi i grunnen kan ete sjølv. Vi må også ete meir av kornet sjølv framfor å få igjen ein tiandepart av energien som biff. Forbruket vårt må også ned, så vi ikkje treng meir enn arealet kvar av oss har fått.

I Ordtøka står det mellom anna: «Gjev meg korkje armod eller rikdom, men lat meg få den mat eg treng! Elles kunne eg verta så mett at eg forneкта deg og spurde: «Kven er Herren?» eller verta så fattig at eg stal og forbanna namnet åt min Gud.» Eit godt råd også om ein fjernar den religiøse dimensjonen i teksten.

Det er val i haust. Dei som skal hjelpe oss med ei omlegging av liva våre, slik at det blir nok til alle, både dei som er her no og dei som kjem etter oss, dei er det vi skal velje. Det er viktigare enn nokon gong at ein kan gi røysta si til dei personane som kan stå rakrygga og ta upopulære avgjerder framover.

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet på Vestlandet. Naturvernforbundet Hordaland er ansvarlig utgiver for fire nummer i året, to av disse går også ut til Møre og Romsdal.

Naturvernforbundet fremmer kunnskap og løysningar som ivaretar naturen og skaper et energieffektivt samfunn i økologisk balanse. Vi er over 20 000 medlemmer i 100 lokallag med fylkeslag i alle fylker og hovedkontor i Oslo. Vi er en del av den verdensomspennende miljøvernorganisasjonen Friends of the Earth.

Daglig leder

Nils Tore Skogland

Redaktør

Mona Maria Løberg

Bidragstere

Silje Østerbø
Mona Maria Løberg
Honoraria Bjerknes Hamre
Per Hjalmar Svae
Erlend Grønvald
Turid Heggland
Klimavalgalliansen

Annonseansvarlig

Sverre A. Stakkestad
Tlf. : 55 10 10 97

Layout

Mona Maria Løberg
mm@naturvernforbundet.no

Trykk

A2G Grafisk AS

Opplag

2800

Framsida

Foto av Mona Maria Løberg

NaturVest

v/Naturvernforbundet Hordaland
Bryggen 23, Jakobsfjorden 4. etasje
5003 Bergen

Tlf. 55 30 06 60
naturvest@naturvernforbundet.no
www.naturvernforbundet.no/
hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

Papir: 100g Cyclus Offset
100% resirkulert

Se også www.ecolabel.no

INNHold

TEMA: VALG

- 3 Kortnytt
 - 5 Fri oppdragelse
 - 6 Natur over tid
 - 8 Spor til bevegelse
 - 9 Ytringer
 - 11 Miljøregnskap
 - 15 Ytringer
 - 20 Kalender
- Innstikk i midten:
Visjon Bergen 2030:
Gode, grønne Bergen

Vakuumsolfanger er et miljøvennlig alternativ for å varme opp hus og vann. Vakuuemet mellom de ytre og indre glassrørene forhindrer varme å slippe ut til omgivelsene, og gjør solfangeren energieffektiv.
Foto: Dag Arne Høystad.

KORTNYTT

Krever at fremtidens bygg blir fossilfrie

Naturvernforbundet har sammen med mer enn 20 organisasjoner og bedrifter gått inn for et totalforbud mot fossilt brensel i nye bygninger.

TEKST

SILJE ØSTERBØ,
PROSJEKTANSVARLIG OLJEFRI HORDALAND

Kommunal- og moderniseringsdepartementet foreslår at fossilt brensel forbys i nye bygg, men vurderer å tillate gasskjel i kalde perioder. Over 20 organisasjoner og bedrifter har derfor på initiativ fra Naturvernforbundet, Bellona og Zero gått til det uvanlige steg å sende inn en felles uttalelse for fullstendig fossilfrie nybygg når nye tekniske forskrifter trer i kraft.

Vi står sammen om at kommende byggeforskrifter bør inneholde et totalforbud mot varmeinstallasjon for fossilt brensel, inkludert for fossil gass til spisslast, av tre grunner:

1. Å tillate fossil gass til oppvarming er verken nødvendig eller fremtidsrettet

Å forbrenne fossil gass gir klimagassutslipp. Klimagassutslippene må reduseres kraftig i alle sektorer, og byggsektoren er antakelig den sektoren det er enklest å oppnå null direkte utslipp av klimagasser. Det benyttes i dag fornybare alternativer til gasskjel som spisslast og å tillate fossil gasskjel er derfor ikke nødvendig eller fremtidsrettet.

2. Markedet trenger tydelige signaler

Gjennom Klimaforliket og regjeringsplattformen skal fossil oljefyring bli forbudt i alle bygg fra 2020. Fossil oppvarming er snart historie, og markedet trenger tydelige signaler for å levere fornybare løsninger til både eksisterende og nye bygg over hele landet. Med et totalforbud mot fyringsanlegg for fossilt brensel i nybygg fra 2016 vil man legge til rette for fornybare løsninger og dermed utfasing av fossilfyring også i eksisterende bygg fra 2020.

3. Et totalforbud er enklere for byggherrer, næring og myndigheter

Det er enklere å forby en varmeinstallasjon fremfor å regulere hvordan og på hvilket tidspunkt den skal brukes. Dersom forskriften skiller på spisslast og grunnlast må dette tydelig defineres, beregnes under prosjektering, realiseres i byggeprosjektene og videre kontrolleres og håndheves av myndighetene. Alternativ A innebærer da en forenkling fordi regelverket blir enklere å forstå, følge og håndheve.

DISSE STÅR BAK

Miljø- og fagorganisasjoner:

- Bellona
- Besteforeldreaksjonen
- Fagforbundet
- Framtiden i Våre Hender
- Greenpeace
- Klimapartnere Agder
- Natur og Ungdom
- Naturvernforbundet
- ZERO

Aktører innen energi- og byggenæringen:

- Aspelin Ramm
- Asplan Viak
- Energi Norge
- Hafslund- Grønn Byggallianse
- Norsk Eiendom
- Norsk Teknologi
- Norsk fjernvarmeforening
- Norsk bioenergiforening (Nobio)
- Norsk Varme
- Norwegian Green Building Council
- Rockwool
- Skanska
- Solenergiforeningen

RENAULT
Passion for life

Nye Renault ZOE

Beste elbilen i klassen med 240 km rekkevidde!*

Pris fra

202 380,-

Prisen inkl. hjemmelader og montering
i tillegg til frakt/levering i Bergen

Bli med og Renaultver Norge!

Skrot den gamle bilen din og få **kr 25 000,-**** ved kjøp av nye Renault ZOE. Nå gir vi også tilsvarende tilbud i tillegg ved innbytte.

Les mer på www.renault.no

Renault ZOE – Eneste elbil med wallbox og montering inkl. i prisen. I tillegg får du 1 års gratis lading på Fortum ladepunkter. For optimal og sikker lading tilbyr Renault to ladeløsninger inkl. i prisen. Ladetid med 3,6 kW wallbox er ca. 5 t. og 40 min. og kun 100 min. med 11 kW wallbox (0–80%). ZOE Intens Easy Charge fra kr 232 380 (inkl. 3,6 kW wallbox). ZOE Intens Supercharge fra kr 252 380 (inkl. 11 kW wallbox). Se renault.no for mer info vedr. vilkår for montering av wallbox. *240 km rekkevidde på en lading i følge NEDC (New European Driving Cycle). **Renaultver-kampanjen og kan ikke kombineres med andre rabatter eller tilbud. Ta kontakt med nærmeste Renault-forhandler så hjelper vi deg med alt det praktiske.

Les mer om tilbudet på www.renault.no

renault.no

MotorForum
Bergen

Øvre Kråkenes 51, 5152 Bønes
Tlf: 55 52 60 00
www.motorforum.no/bergen

Åpningstider salgsavdeling
Man.–tirs.–fre.: kl. 08.30–16.30
Ons.–tors.: kl. 08.30–20.00. Lør.: kl. 10.00–14.30

Følg oss på
facebook.com/MotorForumBergen

Fri oppdragelse

Forsker Lise Rakner spør hvem som skal oppdra folket om klimaet, om ikke politikerne, media eller organisasjonene vil ta ansvaret.

TEKST

MONA MARIA LØBERG

Lise Rakner.

Foto: Chr. Michelsens Institute

VALG 2015

Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015 avholdes mandag 14. september 2015. Kommunene kan også bestemme om det skal avholdes valg søndag 13. september 2015. Forhåndsstemmer kan gis mellom 1. juli – 11. september.

Det velges representanter til alle fylkesting og kommunestyre i Norge.

Lise Rakner var en av initiativtakerne til Byluftslisten, et lokalparti fra Bergen som stilte for kommune- og fylkestingsvalget i 2011 Hordaland og Bergen. Med slagordet «Aldri mer giftlokk» ønsket partiet å «røske tak» i politikken som har blitt ført. Byluftslisten er ikke lenger operativ, men det er giftlokket. På kalde dager gjør sløret av svevestøv seg til kjenne og gjør det ubehagelig for byens innbyggere. Rakner mener allikevel at partiet endret Bergenspolitikken.

– Politikken forskjøv seg mer mot miljø, sier hun. Før ble ingen straffet ved valget for å flytte ansvaret over på andre. De seilte på en nasjonal sovepute fordi de mente de ikke var ansvarlig lokalt.

– Og det var virkelig helse- og miljøproblemer! utbryter Rakner Og det er ingenting som er viktigere enn klimaendringer. Det er det som påvirker fremtiden mest.

– Men i dag er det endringer på klima lokalt. AP sin bymiljøpolitikk har endret seg. Og Høyre sitt syn på hvordan man kan tenke om et moderne liv har flyttet seg noe. Vi må tenke grønne lunger, fortetning og at livet ikke bare er to biler i en garasje.

Vil ikke snakke om klima

I følge Rakner er nordmenn preget av det hun kaller «kognitiv dissonans», altså at holdninger og atferd ikke står i stil. Vi mener noe, men gjør noe annet. Da Rakner jobbet med det som skulle bli til boken «Klima, medier og politikk», så hun dette tydelig. Etter grundige intervjuer med partiledere, medier og ikke-statlige organisasjoner så hun et

«Det er ingen vilje i Norge til å ta de grepene, å kutte i oljeindustrien.

ubehagelig mønster.

– Vi spurte dem «hva mener du er de tre viktigste spørsmålene som verden og Norge står overfor?» 23 av 24 skrev at «klima». Dette var før valgkampen hadde begynt. Og så spurte vi dem «Hva er de tre viktigste valgkampene?». Og hva tror du de da svarte? Kun syv av 24 svarte «klima». Hvorfor det? Det er helt absurd! Velgerne var lei av klima.

– Og det var vanskelig å vinne velgere med klima. Det er vanskelig å vinne velgere. Det er et komplekst tema. Ingenting man er så uenige om. Men politikerne tar ikke det ansvaret som vi gir dem, å ta de vanskelige valgene for oss.

Og det samme svarte media. Og NGO-ene.

– Folk er lei. De vil ikke ha det. Selv Framtiden i våre hender ville ikke fremme det, fordi det var vanskelig å komme frem med klimaspørsmål i valgkampen.

– Men da skyves det over på oss vanlige folk, sier Rakner.

– Og hvem skal da oppdra oss? Hvem skal ta ansvar når politikere, media og NGO-ene ikke ønsker å ta tak i

dette? Klima faller mellom alle stoler.

Det norske klimaparakset

Norge er i en snodig situasjon. Rakner kaller det «det norske klimaparakset». På den ene siden har vi en stemme i FN-systemet og vi gir støtte til bevaring av regnskog. Samtidig er vi en oljestat. Rakner stiller spørsmål ved hvorvidt vi kan ha troverdighet som et miljøvennlig land når vi fortsetter å utvinne olje.

– Det er ingen vilje i Norge til å ta de grepene, å kutte i oljeindustrien. De Grønne har programfestet nedvekst. De er de eneste som snakker om nedvekst.

– Jeg er ikke engang sikker på hvor

langt SV ville gått, mener Rakner som selv har meldt overgang til SV. Det har hun gjort fordi hun mener vi trenger en «korrigerende venstreside» som kan stå opp mot høyresiden.

– Og det er ikke sikkert at De grønne vil være det, påpeker hun.

En elektrisk by

Men hva er de viktigste grepene man kunne gjort med en by som Bergen? Rakner er konkret og tydelig i sin beskjed.

– Vi trenger å gjøre Bergen elektrisk! sier hun engasjert.

– Havnen er jo en katastrofe. Den

er preget av konservatisme hvor vi gjør det vi alltid har gjort. Den må gjøres elektrisk. Og vi må ha turister som er bærekraftige. Ikke tillate cruiseturister som hopper ut fra båtene inn i dieselbusser som kjører ut til Nordnes. Det er helt tullete! Vedfyringen må ned. Vi må satse på offentlig transport, ha færre biler og elektriske biler. Og Bergen er en håpløs sykkelby. Vi har ikke topografien med oss. Vi har ikke regnet med oss. Men det er masse vi kan gjøre!

Natur over tid

Gisle Andersen analyserer referater fra stortingsforhandlinger som forteller oss hvordan bruk av natur har blitt legitimert.

TEKST

MONA MARIA LØBERG

Gisle Andersen
Foto: UiB

– Jeg har ikke bare talt ordene, men også lest når og hvordan de brukte ordene, forklarer Gisle Andersen når han viser fram et ark med grafer (se s. 7).

De fargerike strekene viser antall sider hvor ord som «naturen» eller «forurensning» har blitt nevnt i referater fra stortingsforhandlinger.

Naturen tilrettelegger

Han har studert parlamentariske debatter fra år 1880 - 2000 og ordenes popularitet har endret seg stort. I den tidligste perioden ble naturen omtalt som noe uforanderlig.

– Naturen var noe vi ikke kunne gjøre noe med og som la premissene for politisk handling. Naturen var ikke noe vi kunne påvirke, men vi er prisgitt naturen., forklarer Andersen.

– Vi må anlegge en havn der fordi den har så gode naturgitte forutsetninger for det. Naturen har lagt til rette for at vi kan bygge vei gjennom denne dalen, mens i den andre dalens så

er det vanskeligere, forteller Andersen.

Utover tidlig 1900-tallet tenkte man at man kunne hjelpe naturen litt på vei.

Industrien tett på

Etter 2. verdenskrig, er det brytningstid. – Da finnes det eksempler på noen som sier at naturen ikke setter noen begrensning for oss. Vi har full kontroll. Vi kan bygge om. Selv om naturen gjør det vanskelig, så er det det vi trenger

Menneskene har da teknologien, et vell av økonomiske muligheter og det finnes historikk som sier at vi har klart det tidligere.

Parallelt kommer skadevirkningene fram. Industrien kom til samfunn som Årdal og Sunndal og menneskene som bodde der fikk kjenne skadevirkningene på kroppen.

– Vi bygde tungindustri i trange daler og det det ble sluppet ut røyk med mye fluor, som gjorde at kuene ble syke og døde.

– De menneskene som bodde der

reagerte. Mange av husdyrene døde jo. Da blir det tydelig at naturen er viktig for oss på mange måter, forteller Andersen.

Nytteverdien har vært der hele tiden. Men nå har den verdi på mange måter. Det har verdi å gå i en skog som ikke holder på og visne. Eller fiske i en elv hvor det er vann. Så får man flere måter å se på natur på, som ikke bare er materiell nytte.

Naturens egenverdi

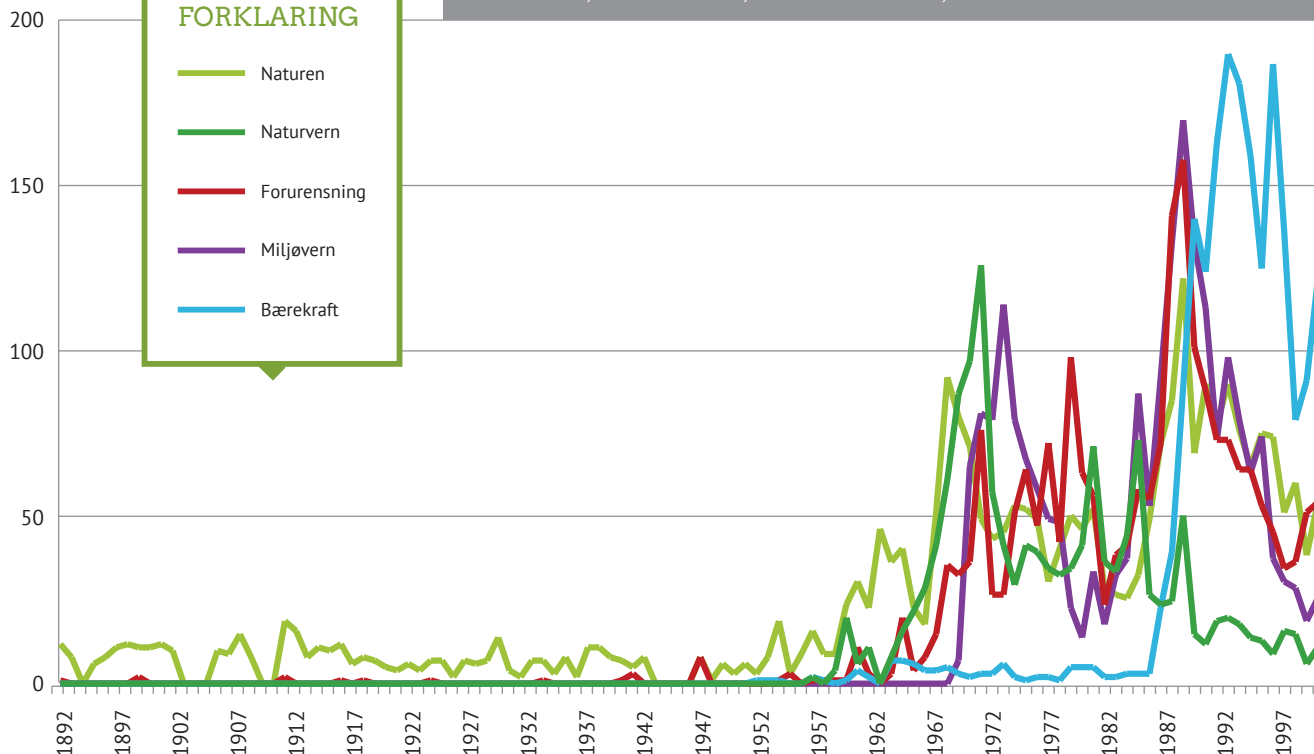
Verdien til naturen har stadig dreid deg rundt dens nytteverdi for oss mennesker. Men i etterkrigstiden ble det også uttalt at naturen burde bevares fordi den hadde en egenverdi, utover nytteverdien.

– Med en slik holdning til naturen, blir det vanskelig å vite når vi ikke skal ta hensyn til natur, forteller Andersen.

Være grei mot oss selv

Ordet «naturvern» blir første gang brukt i Stortinget i 1955 og «miljøvern» i 1968. Bruken av ordet «naturvern»

ANTALL SIDER I REFERATER FRA STORTINGSFORHANDLINGER MED ORDENE «NATUREN», «NATURVERN», «FORURENSNING», «MILJØVERN» OG «BÆREKRAFT».

synker en gang på midten av 80-tallet. Da fikk vi Chernobyl-ulykken og Brundtlandsrapporten og det ble et internasjonalt skifte.

– Det ble mye tydeligere for oss at når vi skal beskytte naturen er det ikke for å være grei med naturen. Det er for å være grei med oss selv. En del av de miljøproblemene vi er i ferd med på å skape nå...de er ikke bare globale, de angår naturen som helhet. Og den er vi avhengig av som menneskehet.

Naturens verdi i stortingsdebatter alltid har vært vurdert ut i fra menneskesentrerte prinsipper. Overgangen fra å snakke om naturvern til miljøvern, gjorde det tydeligere at det ikke var helt ren natur som var målet, men et levelig miljø for mennesker. Og det ga mulighet for å definere når det var greit å ødelegge natur, og hvilke naturskader som var uakseptable.

Det var enkelte som sa dette tidligere, men det var på 80-tallet at det ble allment akseptert å forstå miljøproblemene på denne måten. Og det var da denne forståelsen kunne legitimere belutninger og gi politisk

handlingsrom.

– Dette er viktig for å forstå dagens situasjon, mener Andersen.

Måling

Miljøpolitikken har de siste 15 årene i økende grad om å måle tilstanden i økosystemene. Det å skade økosystemene vesentlig, for eksempel deres produktivitet og biodiversitet, er ikke legitimt. Så dersom det kan påvises alvorlig eller irreversibel skade av menneskelig aktivitet, vil sannsynligvis aktiviteten bli forbudt.

– I dag kan vi se når noen skal ha en forsvarlig miljøpolitikk – og den skal være bærekraftig – så finner vi begreper som at «vi skal ikke påføre økosystemene noen skade som ødelegger produktivitet eller strukturen i økosystemet», forteller Andersen.

Målinger av menneskelige effekter på «hele naturen» har til dels blitt viktigere enn regulering av utslipp fra enkeltaktiviteter. Dette er delvis fordi det er verdien til økosystemet, «til hele naturen», som det er viktigst å beskytte.

Utslipp som medfører litt og lokal

Anbefaling

HVA: *Politikkens natur - naturens politikk* | 2011 | Kristin Asdal

HVORFOR:

Den er inspirerende! Den er en bok om norsk etterkrigshistorie. Asdal studerer røykskadesakene ved aluminiumsverkene og ser på det historisk fram til i dag med klimaet.

skade kan være akseptabelt, så lenge grunnleggende økosystemtjenester ikke blir rammet. Det å måle hva som er tilstanden og hvilke effekter mennesker har på økosystemer på lang sikt er i praksis svært vanskelig.

Forsker på holdningene våre

Klima og miljø er et av tre temaer som blir testet i Norsk Medborgerpanel.

TEKST OG FOTO

MONA MARIA LØBERG

Åsta Dyrnes Nordø er stipendiat for Institutt for sammenlignende politikk og undersøker hvor stabile holdningene våre til norsk klima- og miljøpolitikk er.

Åsta Dyrnes Nordø, stipendiat ved Institutt for sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen, forsker på nordmenns politiske holdninger til klimafeltet. Gjennom en ny norsk webundersøkelse, Norsk Medborgerpanel, blir nordmenn to ganger årlig bedt om å ta stilling til ulike sider ved norsk klimapolitikk.

Bryter med høyre-venstre akse

Mens et felt som velferdspolitikken i stor grad følger partienes plassering fra venstre mot høyre, er koblingen mellom klimapolitikk og partienes plassering på høyre- og venstresiden ikke like selvsagt. Partiene som typisk nevnes som miljøpartier i det norske partilandskapet, SV, V, KrF og MdG er representerte på begge sider av høyre-venstreskillet i partipolitikken. Det er derfor mindre oversiktlig for folk hvorvidt miljøpolitikken er best på rød eller blå side av partipolitikken. Og det kan resultere i bevegelse.

«Det er flere som mener at vi bør ta mer av utslippene hjemme.»

Medborgerpanelet

Medborgerpanelets deltakere blir blant annet bedt om å si sin mening om reduksjon av norske utslippskvoter i utlandet, teknologioptimisme, oljeboring utenfor Lofoten og Vesterålen og reduksjon i eget forbruk for å bedre klimaet. I tillegg blir de bedt om å rangere hvilke saksfelt som er viktigst for dem politisk.

Teknologioptimister, men opptatt av kuttiltak

Prosjektet er forholdsvis nyoppstartet og deltakerne har foreløpig kun deltatt i fire runder. Noen spor til holdningsbevegelse kan man allikevel se, hovedsaklig med tanke på påstanden om utslippskutt.

– Når vi ser på endring over tid, så er det tegn til at det er en økning i andelen spurte som mener vi bør ta mer av utslippskuttene vi har forpliktet oss til, hjemme, sier Nordø.

– Dette kan forstås som et spark til politikerne. De er ansvarlige for at kvotepolitikken endres i retning av folks interesser. Samtidig er det et paradoks at de partiene som har tatt til orde for nettopp å vise ansvar ved å kutte mer av utslippene hjemme, har så lav oppslutning som de har. Det kan indikere at norsk klimakuttpolitikk ikke er noe som opptar folk nevneverdig i valg av parti på valgdagen.

Når det gjelder teknologioptimismen, ser vi stabilitet over tid. Det

er generelt stor tro på at teknologiske nyvinninger skal løse klimakrisen blant de spurte. Litt overraskende er det imidlertid at teknologioptimismen er like stor blant dem som oppgir å være opptatt av miljø, som av dem som ikke oppgir miljø som en viktig sak for dem personlig. Dette bryter med et mønster som ellers er ganske tydelig, hvor de som er opptatt av klima- og miljøpolitikk er mer bekymret for miljøet og i større grad ønsker reduksjon i forbruk, oljeutvinning og klimagassutslipp enn resten.

Mange av respondentene er også enige i at forbruket vårt må reduseres som en del av løsningen på klimautfordringen.

– Hva dette faktisk betyr, er imidlertid uklart, mener Nordø.

– Det er ikke mange grupper, heller ikke blant partiene, som tør å snakke høyt om reduksjon av forbruk i den offentlige debatten rundt klimautfordringene, mener Nordø.

En grunn er at det oppleves som vanskelig å skulle selge inn et slikt standpunkt til velgerne.

– Jeg mistenker at dette er en sak som det er lett å være enig med på papiret, men som mange opplever som vanskelig å følge opp i praksis. En mer positiv fortolkning er at folk er innstilt på en endring, og at politikerne i større grad må legge til rette for at det blir enklere å ta miljøvennlige valg. Det

Klimavalalliansen Hordaland i klimaåret 2015

TEKST

KLIMAVALALLIANSEN
HORDALAND

2015 er eit svært viktig år for klimautviklinga. Ved FN sitt klimatoppmøte i Paris i desember treng ein politisk semje om ein klimaavtale som fører til at klimautsleppa går ned, raskt og betydeleg. Me veit så alt for godt kva konsekvensane vil vera om temperaturen aukar med meir enn 2 grader. Det er lite som tyder på at forhandlingene som FN no legg opp til, med utgangspunkt i nasjonale frivillige mål for utslippskutt, vil føra til stor nok nedgang i utsleppa til å hindra dette.

Det er då desto viktigare at sivilsamfunnet legg press på politikarane, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Våren 2015 har Klimavalalliansen Hordaland arrangert fleire markeringar og aksjonar. På «Global Divestment Day» 13. februar var det aksjon på Torgallmenningen i Bergen. Alliansen deltok også med klimakrav ved 1. mai-demonstrasjonen i Bergen. Det var ein stor siger for ei

KLIMAVALALLIANSEN HORDALAND

Vart etablert i 2014 som ei lokalgruppe av den sentrale klimavalalliansen.

Samarbeidspartnarar:

- Naturvernforbundet Hordaland
- LO-Bergen
- Bjørgvin bispedømme
- Framtiden i våre hender
- Besteforeldrenes klimaaksjon
- Fossilfritt UiB
- Concerned students, Bergen
- Concerned scientists, Norway
- Norsk nettverk for klima og helse
- Natur og ungdom
- Bærekraftig liv på Landås
- Bærekraftig liv i Sædalen
- Spire
- Changemaker – Bergen student

Klimavalalliansen Hordaland passerer Bryggen i 1. mai-toget 2015.
Foto: Odd-Bjørn Jensen

samla miljøørslse då Stortinget 5. juni samrøystes vedtok å trekkja Ojefondet ut av selskap med meir enn 30% av investeringane sine i kolselskap.

På Klimavalalliansens sin nasjonale aksjonsdag den 29. august blir det ei stor klimamarkering på Bryggen og Torgallmenningen. Fokus er på kva politikarar på kommune- og fylkesnivå kan gjera for å skapa ei grønare utvikling lokalt. Den 27. august arrangerer Besteforeldrenes klimaaksjon eit debattmøte mellom politikarar om E39 i Litteraturhuset i Bergen. På Naturvernforbundet Hordaland sitt «Naturlig onsdag»-møte 2. september er tema Gode

Grøne Bergen og samferdselsløysingar for Bergensområdet. Kyrkja er i gang med arrangementet «Klimapilgrim» med arrangement landet rundt. Klimabodskapen blir teken vidare gjennom Europa i samarbeid med andre kyrkjer fram til Paris i forkant av FN-toppmøtet der.

Etter valet i september blir hovudsaka å bidra til ein best mogeleg avtale i Paris i desember. Politikarane kan ikkje koma heim att utan ein avtale om tiltak som monar! Om alle klimaengasjerte gjer sitt og stadig fleire blir med i klimakampen, er vona at året 2015 vil gå inn i historia som året då den globale snuoperasjonen mot ei berekraftig framtid for alvor starta!

Klimavalalliansen er ein brei partipolitisk uavhengig allianse av organisasjonar og samfunnsaktørar i Noreg som krev meir ansvarleg norsk klimapolitikk med kutt i norske klimagassutslepp i svarande til det FN tilrår.

Grupper fra Klimavalalliansen Hordaland demonstrerer på Torgallmenningen på Global Divestment Day 13. februar.
Foto: Nerijus Danilevicius

Hvordan er jordklodens tilstand i 2082? Dette grubler Anna 16, over i året 2012.

TEKST HONORIA BJERKNES HAMRE

ANNA. EN FABEL OM KLODENS KLIMA OG MILJØ

JOSTEIN GAARDER
UNGDOMSROMAN
2013

Forfatter og filosof Jostein Gaarder har skrevet en bok om Anna. Hun ser for seg kloden om 70 år, med klimaendringer som har ført til høyere temperaturer, tørke og flom. Økosystemer er brutt ned, og tusenvis av arter er dødd ut. Klimaflyktninger invaderer nordlige deler av kloden der det enda er levelige forhold.

I drømmene sine lever Anna som sin egen oldemor i 2082. Hun er fortvilet over alt det storartete livet som er gått tapt, og som nå bare kan sees på film. Men så våkner hun og er tilbake i vår tid, og hun innser at det må være mulig å redde kloden hvis en klarer å mobilisere enkeltmennesker flest til å gjøre en innsats. Hvordan skal en kunne lokke folk til å delta i en redningsaksjon for jorden?

Jostein Gaarder har bakt inn masse fakta i teksten, fakta som naturinteressert ungdom nok allerede kjenner til. Samtidig diskuterer han mulige løsninger på klimaproblemet.

Boken fortjener oppmerksomhet blant naturvernere.

Klimajobber nå!

TEKST PER HJALMAR SVAE, FORFATTER AV BOKA «LØSNINGEN ER GRØNN, ØKONOMI, POLITIKK OG LIVSSTIL».

Siste to år har over 15 000 mistet jobbene sine i oljevirkksomheten. Nå har vi en gylden mulighet til å gjennomføre det grønne skiftet og erstatte disse med klimajobber – produksjon og drift av teknologi som reduserer klimagassutslippene og skaper fornybarsamfunnet.

Et eksempel er maritim sektor. Fergeanbudene på Vestlandet som skal lyses ut i 2016 – 2020 er Norges mulighet til å bli verdensledende på nullutslipps fartøyer. Et annet eksempel er havbruk der vi kan utvikle dagens ikke-bærekraftige havbruk til å bli bærekraftig gjennom å dyrke alger som fôr og rømnings- og forurensningssikre lukkede anlegg.

Klimarettferdighet

TEKST

ERLEND GRØNVOLD
NESTLEDER I
CHANGEMAKER, BERGEN

I Norge har vi i løpet av de siste førti årene tjent godt på petroleumsutvinninga som har bidratt til å skape de klimaendringene som vi i dag ser konsekvensene av verden over. Større flommer og lengre tørkeperioder fører til at drikkevann blir forurenset og at matproduksjonen stopper fordi

åkrene blir ødelagt.

Dette går utover millioner av mennesker. De fleste av disse lever i fattige land som mangler penger til å tilpasse seg klimaendringene. Changemaker mener at Norge sammen med andre vestlige land som tjener gode penger på utslippstung industri må ta ansvar og gi fattige land muligheten til å utvikle seg og tilpasse seg. Det er derfor nødvendig med en rettferdig klimaavtale i Paris!

En demonstrasjon for klimarettferdighet i regi av Friends of the Earth.

Miljøregnskap

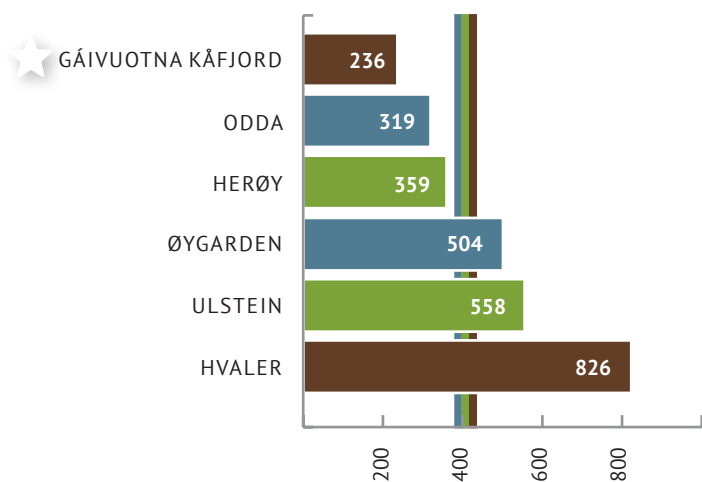
Oljefyring, bygging i sårbare områder og avfall. Hvordan er miljøprofilen til Hordaland og Møre og Romsdal?

TEKST

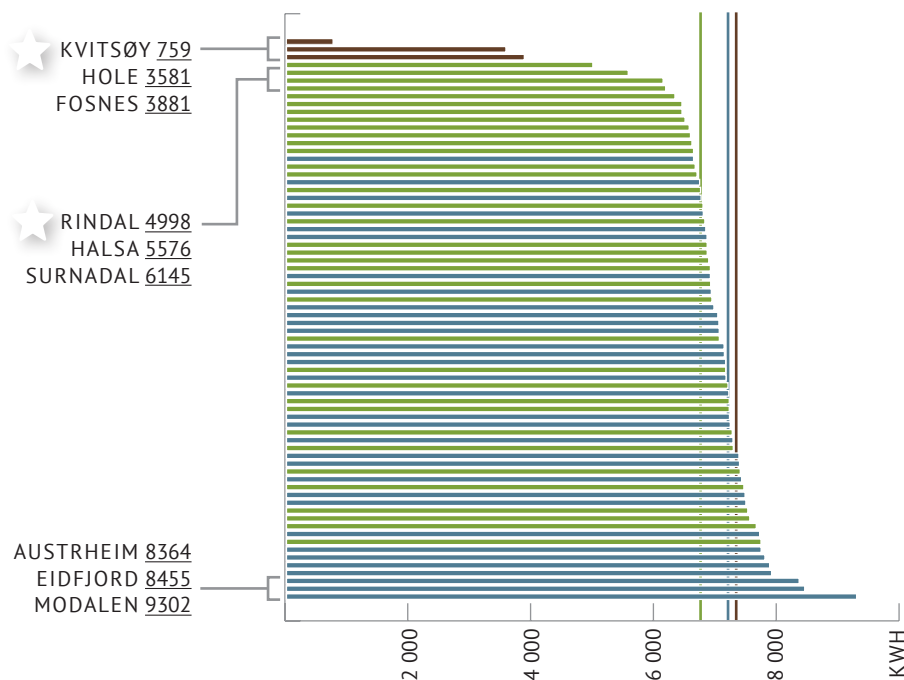
MONA MARIA LØBERG

AVFALL: AVFALL I HUSHOLDNINGEN

Tallene viser gjennomsnittlig kilo restavfall i en husholdning fra perioden 2011 - 2014.

ENERGI: ELEKTRISITET I BOLIGER

MILJØREGNSKAP

Natur&Miljø har laget et miljøregnskap slik at vi kan få en pekepinn på hvordan forholdene er i Norge.

Følgende forhold har blitt undersøkt:

- Husholdningsavfall per innbygger
- Andel husholdningsavfall gjenvunnet
- Oljefyring i kommunale bygg
- CO₂-utslipp fra energibruk i kommunale bygg
- Plan for reduksjon av klimagassutslipp
- Plan for beskyttelse av naturmangfold
- Bygging i områder med byggeforbud
- Innsigelser pga. miljøhensyn
- Utgifter til naturforvaltning og friluftsliv
- Store rovdyr drept
- Motorferdsel i utmark
- El-biler

Sjekk ut din kommune! Besøk: www.bit.ly/miljoregnskap15

FORKLARING

- | Gjennomsnitt
- I hele Norge
- Hordaland
- Møre og Romsdal
- ★ Best i sammenligningen

KLIMA: OLJEFYRING I KOMMUNALE BYGG

Oppvarming med oljefyr gir betydelige klimagassutslipp. En parafinkamin brenner gjennomsnittlig 1200 liter fyringsolje i året. Den slipper da ut 3,3 tonn CO₂, som tilsvarer 1,4 gjennomsnittlige personbiler! Heldigvis er det en rekke kommuner i Hordaland og Møre og Romsdal som ikke bruker ikke oljefyring i sine kommunale bygg (se tabell).

Ikke alle kommuner i Hordaland og Møre og Romsdal er oljefrie - enda. Nedenfor følger en oversikt over forbruk av olje til oppvarming av kommunale bygg.

Selv en oljetank som ikke er i bruk kan bli et lokalt miljøproblem. Lekkasje fra nedgravde tanker kan forurense grunn og grunnvann. Foto: Naturvernforbundet Hordaland.

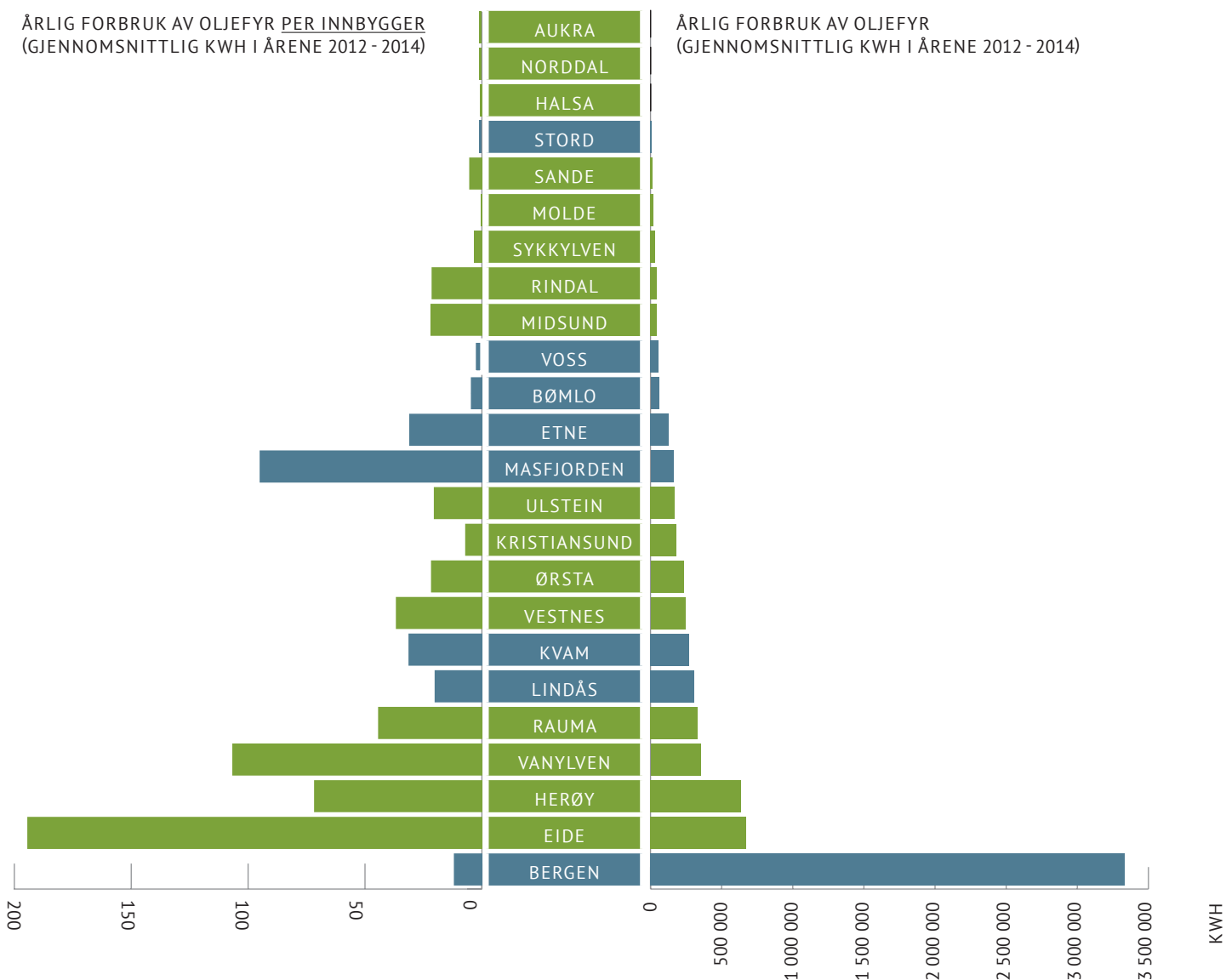
KOMMUNER UTEN OLJEFYR

ASKØY	ULVIK
EIDFJORD	VAKSDAL
FEDJE	ØYGARDEN
FITJAR	AURE
JONDAL	AVERØY
MELAND	FRÆNA
MODALEN	GISKE
ODDA	GJEMNES
OS	SKODJE
SAMNANGER	ÅLESUND
SVEIO	

ÅRLIG FORBRUK AV OLJEFYR PER INNBYGGER (GJENNOMSNIITTLIG KWH I ÅRENE 2012 - 2014)

ÅRLIG FORBRUK AV OLJEFYR (GJENNOMSNIITTLIG KWH I ÅRENE 2012 - 2014)

NATUR: STORE ROVDYR DREPT

Oversikt over antall ulv, bjørn, jerv og gaue drept i 2011 - 2014, fordelt på fylker.

★ I Hordaland og Rogaland ble det ikke drept noen store rovdyr i denne perioden.

- 13 AKERSHUS
- 12 SOGN OG FJORDANDE
- 12 VEST-AGDER
- 11 ØSTFOLD
- 9 AUST-AGDER
- 8 VESTFOLD

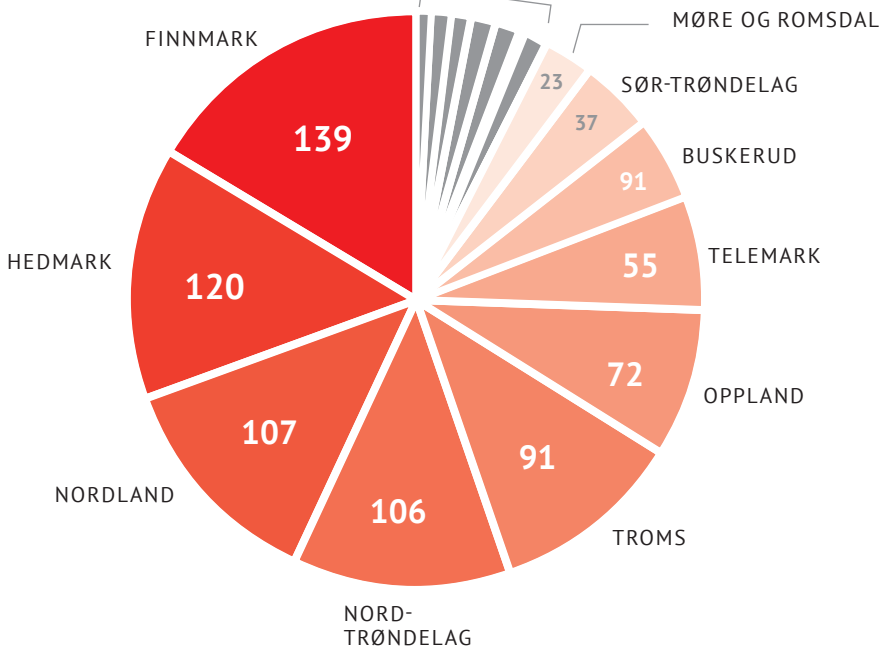
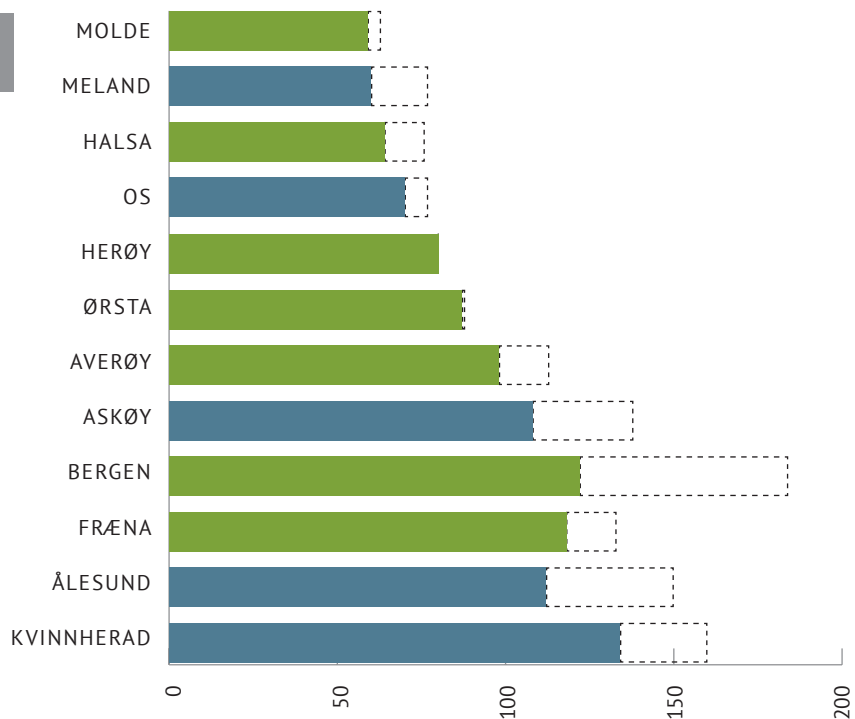

Foto: Aktiv i Oslo, via www.flickr.com/aktivioslo

NATUR: BYGGING I OMRÅDER MED BYGGEFORBUD

Kommuner som har gitt flest dispensasjoner til å bygge i områder med byggeforbud. Kun 15 kommuner med flest dispensasjoner er tatt med.

Ikke innvilget søknad

HELT TETT I PAPPEN?

Miljøagentene er ikke alltid der for å rydde etter deg

Miljøagenter er barn som vil se naturen fra sin beste side. Alle barn kan bli miljøagenter og jobbe sammen for et renere miljø.

<http://miljoagentene.no>

BLI MED PÅ EN AKSJON! KLIPP UT OG HENG OPP!

KLIMAFESTIVALEN §112 – Norges største klimamarkering

TEKST

TURID HEGGLAND, NORSK KLIMANETTVERKS KONTAKTPERSON I BERGEN FOR KLIMAFESTIVALEN § 112

Synes du til tider at klimaformidling går trått? Er det vanskelig å vekke engasjement hos folk flest? Da må du oppleve vinterens store klimafestival! La deg motivere og begeistre av ildsjeler i og utenfor organisasjonene, samt støttespillende ja-mennesker innenfor kunst, kultur, næringsliv og offentlige institusjoner.

Klimafestivalen § 112 pågår fra 16. - 24. januar over hele landet, og baseres utelukkende på frivillighet. Det er lov å gjøre det enkelt. Be venner til klimafilm, klimakokkelering, klimaquiz, geriljastriking eller skirenn. Dans i gatene eller lag et rollespill. Kanskje du kan lage et større arrangement ut av dette? Fyll et egnet lokale eller byrom? Hva med områder utenfor byen? Opprette en minifestival? La ideene komme, ta initiativ og få med din organisasjon, forening, vennegjeng eller arbeidsplass. Bare fantasien

setter grenser, så lenge målet er økt klimabevissthet og økt vilje til klimahandling.

Det er Norsk klimanettverk med base i Oslo som er hovedansvarlig arrangør, men nettverket har kontaktpersoner i alle deler av landet, også i Bergen.

Første steg for deg som ønsker å bidra, er å melde din interesse til hei@nkn.no eller kontaktperson fra liste. Se www.norskklimanettverk.no.

Noen organisasjoner jobber selvstendig og uavhengig med sine arrangementer, mens andre aktører har mer nytte av løse nettverk, idéutveksling og verkstedgrupper. Det er ikke dumt å starte planlegging nå, så har man det meste klart allerede før Parismobilisering og juleferie. Lykke til!

Klimafestivalen §112 bød på mange arrangementer nasjonalt. Et av årets arrangementer i Bergen var den multikunstneriske aftenen Vippekunster, med fokus på gjenbruk og klima. Foto: Dušan Mihailović.

Klimavettregler for en bedre framtid

TEKST

KLIMAVALGALLIANSEN
HORDALAND

Klimavettreglene, som er utarbeidet av Klimavalgalliansen, er ment som en hjelp til politikerne med å utforme partiprogrammene med viktige lokale klimatiltak.

Lokalpolitikere er ansvarlige for å sørge for at partiene går til valg med en god klimapolitikk. Kommunene er helt sentrale klimaaktører og kjøper varer og tjenester for over 100 milliarder kroner hvert år i Norge. Både som politiske aktører, tjenesteytere, innkjøpere, eiendomsbesitter, byggherrer og ansvarlige for planlegging og

tilrettelegging kan kommunene utgjøre en enorm grønn kraft. Mange av tiltakene som foreslås gjennom Klimavettreglene har økonomisk gevinst og vil gjøre kommunen til en bedre plass å bo og arbeide.

Sjekklisten basert på Klimavettregelene er ment som en til hjelp til velgerne for å avdekke hvilke parti som har best klimapolitikk. Vi oppmuntrer velgerne til å stille spørsmål aktivt under politiske debatter, ved valgboder og i øvrig kontakt med lokalpolitikere. Klimavalgalliansen sitt mål er at konkret klimahandling og lavutslippssamfunnet kommer høyest mulig på politiske agendaen. Vi oppfordrer alle til å stemme frem det

samfunnet en selv ønsker leve i og se barn vokse opp i.

Godt klimavalg 2015!

De Grønne ligger i år an til å øke fra to til fire fylkestingsrepresentanter og kan komme på vippen. Fra venstre: Natalia Antonia Golis, Karina Garnes Reigstad, Øyvind Strømmen og Tom Sverre Tomren

1. TOM SVERRE TOMREN

(Osterøy 1966)
Omtales gjerne som landets fremste miljøprest. Tom har tidligere ledet Naturvernforbundet i Hordaland i tre perioder. I dag er Tom sokneprest på Osterøy. Han har utdannelse i organisasjonsledelse og som lærer. Nylig har han avsluttet en doktorgrad i miljøetikk. Sin politiske erfaring har han fra fylkestinget i Hordaland og fra kommunestyret i Meland.

2. NATALIA ANTONIA GOLIS

(Kvam 1980)
Tidligere leder av Naturvernforbundet i Kvam. Hun har bygget et passivhus i Hardanger og arbeider som bygde- og næringsutvikler i Ulvik. Natalias mastergrad (UiB) i arabiske språk og kultur er skrevet i Libanon og Jemen. Politisk erfaring har hun blant annet fra fylkestinget.

3. ØYVIND STRØMMEN

(Samnanger, 1980)
Øyvind er journalist, forfatter og selvstendig næringsdrivende. Han er kjent for sitt arbeid med kartlegging av ekstremistiske og antimuslimske miljøer. Øyvind er aktiv i Naturvernforbundet og har vært redaktør av Natur Vest. Han stiller også til gjenvalg som representant i kommunestyret i Samnanger.

4. KARINA GARNES REIGSTAD

(Meland, 1980)
Karina er rådgiver for grønn næringsutvikling i Hordaland fylkeskommune. Hun har en master i Internasjonale studier fra England. Karina har fagkompetanse innen kommunikasjonsrådgiving, bærekraftig næringsutvikling, energitrygghet og klimatilpasning. I tillegg til å være fjerdekandidat til fylkestinget stiller hun på første plass for De Grønne i Meland.

DE GRØNNE PÅ FYLKESTINGET

Ved fylkestingsvalget i 2011 ble Tom Sverre Tomren, tidligere leder av Naturvernforbundet i Hordaland, valgt inn som den eneste fylkestingsrepresentanten for Miljøpartiet De Grønne i Norge. Natalia Golis meldte i perioden sin overgang til De Grønne, slik at partiet har vært representert med to grønne stemmer inneværende periode. Tom og Natalia har vunnet viktige seire og er garantistene for at natur og klima ikke blir oversett under debattene i fylkestinget.

De Grønne har blant annet fått gjennomslag for:

- At klimaplanen skal ligge til grunn for all fylkeskommunal planlegging
- At all fylkeskommunal transport skal foregå ved best mulig miljøteknologi
- At 20 % av alle parkeringsplasser skal reserveres for elbiler
- Å opprette en post for økonomisk støtte til frivillige miljøorganisasjoner
- At Naturvernforbundet ble tildelt fylkets miljøvernpris
- At Hordaland fylkeskommune har blitt medlem av organisasjonen Transparency International
- At Hordaland fylkeskommune skal ha økt fokus på miljøvennlige materialer i bygninger
- Avslag på søknader til mange småkraftverk

- Miljøpartiet De Grønne har fått til mye i inneværende periode. Hvilke utslag tror du det kan få på fylkespolitikken om vi får doblet antallet grønne representanter og i tillegg kommer i posisjon?

Tom Sverre Tomren

TENK NYTT –
STEM GRØNT

EI FORNYBAR FRAMTID KREVER GRØNE ARBEIDSPLOSSAR

117.000 står utan jobb, 80.000 er heilt ledige. Med ei grøn krisepakke kan arbeidsløysa bekjempast samtidig som me får fart på den grønne omstillinga. Raudt ønsker å motvirke arbeidsløyse med blant anna opprusting av vannkraft og utbygging av jernbane.

Stem Raudt 14. september!

raudt.no/hordaland

SV vil ha eit betre kollektivtilbod, som skal vere eit reelt alternativ til bilen. Det betyr fleire bussar, fleire avganger, og at bussen slepp å stå i kø. Godt val!

FLOKE
GRØNN FRISØR

NATURLIG SVEIS

Floke er den urbane, trendy og miljøvennlige frisøren! Vi ønsker å gi deg en opplevelse av kvalitet, velvære og ro. Med våre behandlinger og produkter vil du kjenne forskjellen, håret blir sunnere og blankere enn det du noen gang har opplevd! Så er du møtebevisst og samtidig vil ta vare på helse og miljø, er vi de rette. Velkommen til oss!

Floke på Voss Skulegata 9 Tel. 56 51 03 05	Floke i Bergen Skostredet 1A Tel. 55 56 06 00	Floke i Åsane Åsamyrane 271 Tel. 55 18 64 87	Floke Jølster Jølstraholmen Tel. 40 61 46 46
--	---	--	--

QR code: Last ned vår timebestillingsapp

Følg oss på Facebook og instagram

Sp
Løst og fritt

Levande bygder, grøne byar og små skilnader

Stem Sp

Revisorgruppen

Revisorgruppen Hordaland | www.rg.no

SIM

Tenk miljø – brems forbruket!

Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Svartasmoget,
N-5419 Fitjar

Telefon: 53 45 78 50
Telefaks: 53 45 78 60
E-post: sim@sim.as

www.sim.as

ÅPENT HELE ÅRET!

AKVARIET I BERGEN

METALLCO

BERGEN

VI KJØPER ALLE TYPER
METALLER, SKRAPJERN OG
KABELAVFALL

STØRRE KVANTA
HENTES

VI UTFØRER
DEMONTERING

VI UTPLASSERER
CONTAINERE

Metalco Bergen AS
Damsgårdsveien 95/97 5058 Bergen
Tlf. 55 34 17 70 - bergen@metalco.com

VINN OPPTIL

100.000,-

HUNDRE TUSEN KRONER!

NOK TIL Å FULLFØRE

ET PROSJEKT

BLI MED PÅ RETURKARTONG- LOTTERIET!

LES MER PÅ
www.grontpunkt.no

Avfallsløsning med fokus på miljø

I samarbeid med Retura
hjelper BIR Bedrift din
virksomhet med å sikre
sin miljøinnsats.

Kontakt oss på:
55 27 70 50

Vi kan tilby:

- Rådgivning
- Henting av papp, plast, næringsselektro m.m.
- utleie av containere for privat og næring
- Skreddersydde løsninger

RETURA®

BIR BEDRIFT

Indre Hordaland
Miljøverk

Tlf: 56 52 99 00
Faks: 56 52 99 01
E-post: ihm@ihm.no
www.ihm.no

Ta vare på naturen
- Hugs kjeldesortering!

Foto: Svein Ulvund

*"den gode hageeigar dyrkar
ikkje i første rekkje blomar
- han dyrkar jord"*

Med heimekompostering får du jamn forsyning av god hagejord. I tillegg gjev vi deg avslag på det årlege renovasjonsgebyret.

Les meir om heimekompostering og korleis du både kan spare pengar og få betre hagejord på www.fjellvar.as.

FJELLVAR
VATN AVLØP RENOVASJON

Tlf: 56 31 59 30
postboks@fjellvar.as

karlsens.no

Velkommen til miljøhotellene
i Bergen sentrum, sentralt
beliggende nær kollektivtransport.

Ekte matopplevelser med
lokale råvarer i hovedsetet.
Konferansekapasitet til 400.

AUGUSTIN
HOTEL VINBAR BRASSERIE

GRAND TERMINUS
HOTEL KONGRESS BRASSERIE WHISKYBAR

augustin.no - ght.no

skyss.no

Orangeriet | Foto: Fred Jonny

Reis miljøvennleg!

Bruk buss eller Bybanen og bidra til eit betre miljø.
Last ned reiseplanleggaren eller gå inn på skyss.no
for å planlegge reisa.

Spar miljøet - reis kollektivt! God tur!

skyss

Lurer du på hvor du skal kaste lyspæren?

Sorteringsguiden
på mobil og nett
forteller deg hvor

815 33 030 | bir.no
facebook.com/BIRrenovasjon

B-BLAD

retur: Naturvernforbundet Hordaland
co/ Medlemsregisteret
Naturvernforbundet
Mariboestgt. 8, 0103 OSLO

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Naturvernkalenderen 2015

Oversikt over noen natur- og miljørelaterte arrangement framover.
Følg med på www.naturvernforbundet.no/hordaland og
www.naturvernforbundet.no/moreogromsdal for mer informasjon.

AUGUST

Verdt å ta vare på og Nasjonal aksjonsdag for et klimavalg

LØRDAG 29. AUGUST 14:30 BRYGGEN

Hvordan trues uvurderlige kulturminner som Bryggen av klimaendringer? Appeller og siste nytt fra forskningsfronten på Bryggen i Bergen kl 14:30, før vi samles for en klimamarsj opp mot Torgallmenningen. Der blir det konsert, appeller og en real overraskelse fra Klimavalgalliansen.

SEPTEMBER

Naturlig onsdag: Gode, grønne Bergen - visjon for 2030

ONSDAG 2. SEPTEMBER 19:00

LITTERATURHUSET I BERGEN

Det blir politikerdebatt når Naturvernforbundet Hordaland sin klima og transportgruppe presenterer Gode, grønne Bergen - visjon for 2030.

Naturgledetur til Arnaelva

OPPMØTE TORSDAG 10. SEPTEMBER

A) 16:25 TOGSTASJONEN I BERGEN

B) 17:00 ARNA KIRKE

Er du glad i naturen, og vil lære mer om den? Ta gjerne med barna slik at de kan få se hva som rører seg i vassdragene!

Finn oppdatert info om flere naturgledeturer på Facebook og nettsiden vår.

Neste tema: «Miljøvern og livssyn».
Materiellfrist 13. november

Send oss tips!
naturvest@naturvernforbundet.no

Mobilitetsuken

16.- 22. SEPTEMBER BERGEN SENTRUM

Europeisk kampanje som fremmer bærekraftig mobilitet. La bilen stå og delta på en av de mange aktivitetene i Bergen sentrum.

Nasjonalt klimaseminar i Bergen

26. SEPTEMBER

Tid og sted vil annonseres på nettsiden vår. Kontakt hordaland@naturvernforbundet.no for mer informasjon.

Verdt å ta vare på - guidet tur til Folgefonna

LØRDAG 19. SEPTEMBER 10:00

OPPMØTE: PARKERINGSPLASSEN I BONDHUSDALEN

Anerkjent breekspert prof. Jostein Bakke og Øyvind Hatteberg fra Kvinnherad turlag tar deg med på tur til Folgefonna. Passer for 12 år +. Gratis. Turen er ikke krevende og tilpasses turgruppen.

Påmelding til hordaland@naturvernforbundet.no
Foto: Marco K. via Flickr.com/plankje

OKTOBER

Naturlig onsdag: Naturmangfoldloven - et verktøy i naturens tjeneste

ONSDAG 7. OKTOBER 19:00

LITTERATURHUSET I BERGEN

NOVEMBER

Naturlig onsdag: Norge som grønt batteri?

ONSDAG 4. NOVEMBER 19:00

LITTERATURHUSET I BERGEN

Kan Norge hjelpe Europa med å møte fremtidens kraftbehov?

DESEMBER

Naturlig onsdag: Klimatoppmøte i Paris

ONSDAG 2. DESEMBER 19:00

LITTERATURHUSET I BERGEN

Naturvernstudentene inviterer til en fascinerende og lærerik aften om Klimatoppmøtet i Paris.

Førjulsfest for frivillige i Naturvernforbundet Hordaland

11. DESEMBER 19:30 STED ANNONSERES